

18. МЕЂУНАРОДНА ФИЛОЗОФСКА ШКОЛА

FELIX ROMULIANA

ЗАЈЕЧАР 31.08 - 03.09.2017.

ТЕМА:

**АНТРОПОЛОШКИ И ЦИВИЛИЗАЦИЈСКИ
ОПТИМИЗАМ И/ИЛИ ПЕСИМИЗАМ**

КЊИГА АПСТРАКАТА

Организатори:
СРПСКО ФИЛОЗОФСКО ДРУШТВО
ИНСТИТУТ ЗА ФИЛОЗОФИЈУ И ДРУШТВЕНУ ТЕОРИЈУ
ЦЕНТАР ЗА КУЛТУРУ И ТУРИЗАМ „ЦЕКИТ“ ЗАЈЕЧАР

Покровитељ:

ГРАД ЗАЈЕЧАР

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ТЕМЕ

**АНТРОПОЛОШКИ И ЦИВИЛИЗАЦИЈСКИ
ОПТИМИЗАМ И/ИЛИ ПЕСИМИЗАМ**

Питање о човеку или људској природи је једно од носећих интересовања у историји филозофије. Питање без кога би и филозофија тешко имала смисла. Можемо рећи да се питање о људској природи садржи у питању о смислу људског бивања које рефлектује филозофија у својим почецима. „Упознај себе“ порука је у *пре - сократовској* Грчкој која је дочекивала посетиоце у пророчишту у Делфима.

Спознати себе као човека јесте дубоко лично питање али не и приватно јер се упознаје кроз то питање оно родно (биће) у човеку, по претпоставци заједничко свим људима.

Да ли се онда може питати и доносити закључци о људима уопште? Да ли оптимизам може да се темељи на идеји да су сви људи у суштини исти или бар да имају много тога заједничког?

И обрнуто, да ли се песимизам темељи на идеји да се људи и сувише разликују међу собом односно да имају мало тога заједничког?

На та размишљања се може наслонити и замисао о људима како се они понашају у стању које можемо заједно са Хобсом и Локом да назовемо *природним*. За првог се обично каже да је имао песимистички поглед на људску природу за разлику од оптимистичког сагледавања Џона Лока.

Природан човек по претпоставци не поступа доминантно рационално већ према инстинктима, према садржајима своје примитивне свести која га једва разликује од животиња. Слобода се испоставља као облик такве, природне тежње за испољавањем (себичне) унутрашњости налик детету (у наше време изучавано у психологији одрастања).

У ком смислу онда можемо говорити онда о људској природи уколико слобода одређује њену нерационалну унутрашњост? Да ли постоји нешто вишег реда што можемо називати људском природом или је то мисаони конструкт којим приступамо одређењу људског бића када трагамо за поменутиим родним својствима.

Из тога произилазе како аксиолошка тако и етичка питања. Ако не можемо говорити о дубљем значењу људске природе како можемо поступања у људском свету вредновати према уважавању људскости. То се свакако односи и на морална поступања јер разумевање људске природе ствара контекст оријентације у моралном просуђивању које превазилази не-рефлексивну природу интереса (инстинкта).

Није реч само о отварању могућности за тзв. морални релитавизам већ и о различитим облицима нихилизма као и одсуства саосећајности (емпатије). Све у духу онога што је Достојевски у својим романима предвидео, да ће доћи време у коме ће бити *све допуштено*.

Са друге стране, уколико прихватимо конструктивистички приступ људској природи суочићемо се са различитим облицима рационалне екстраполације тог појма у схватање људског друштва па и цивилизације. Једно од таквих појава у историји филозофије је и схватање француских материјалиста који су видели људску природу налик рационално објашњивом механизму (*deus ex machina*). То није само изродило *механицизам* у схватањима природних наука већ и поглед на људско друштво уопште па и на цивилизацију.

Тиме је отворена и могућност идеологизације тих конструкција у унутрашњем структурирању рационалности уопште, као доминантног садржаја појма људске природе. Поглед на људску природу утиче на поимање цивилизације као организације живота људи према схватању која обележавају вредносне оријентације.

Схватање цивилизације као јединственог концепта сигнализира различита полазишта у односу на схватања цивилизације као плуралистичког концепта. Универзалистички концепти људске природе су стога компатибилни са формирањем схватања о јединственој цивилизацији људског рода а у филозофско-политичком смислу са схватањем о *глобалној цивилизацији*.

Оне концепције које сматрају да се и људска природа обликује према културно – историјским особеностима компатибилне су са плуралистичким схватањима цивилизације односно да нема места или оправдања за схватања о могућности остварења глобалне цивилизације.

Поставља се и питање да ли је нужна веза између универзалистичких концепата цивилизације и рефлексije умности људске природе. Или је реч о рационализацији и Ума и људске природе.

Да ли је тиме обележен оптимистички приступ који нпр. тежи утопијској слици о јединству човечанства у благостању? Или се испоставља да се ради о песимистичкој концепцији која води уништавању људске природе у име наводне усређитељске цивилизације? Да ли песимизам и оптимизам и сами лако мењају места у различитим облицима и употреби таквих концепција?

И супротно томе, у случају прихватања плуралистичког концепта цивилизације да ли можемо очекивати стални сукоб цивилизација (Хантингтон) или има више места за оптимизам уколико плуралистички концепт излази у сусрет *полицентричном* глобалном поретку спречавајући доминацију било кога односно стварању монолитног - од раније познатог *новог светског поретка*.

Према свему реченом, тема *Антрополошки и цивилизацијски оптимизам или песимизам* је изузетно актуелна управо данас јер је даља будућност света крајње неизвесна. Наводно хуманитарне војне интервенције које изазивају терористичке активности и велику избегличку кризу (масовни одлазак миграната на Запад), дубока нетрпељивост између великих сила и светска економска криза – све то подсећа на предворје новог глобалног рата у којем може бити употребљено и нуклеарно оружје.

С тога по многим, над светом виси „Дамоклов мач“ самоуништења.

Овом радикалном песимизму супростављају се они који сматрају да данашњи свет клизи ка новој равнотежи коју одликује полицентрични модел односа међу државама и који ће омогућити динамичку равнотежу између главних светских актера.

Проф. др Миленко Бодин

ПРОГРАМ

18. Међународне филозофске школе
Felix Romuliana
Зајечар, 31. август - 03. септембар 2017.

- 31. 08. 2017. 18.00**
Археолошки локалитет Felix Romuliana
УВОДНО ИЗЛАГАЊЕ
Миленко Бодин Пред-поставке питања о цивилизацијском оптимизму и песимизму
- 01. 09. 2017. 10.00**
ПРЕПОДНЕВНА СЕСИЈА - Велика сала градске управе Зајечар
Мирко Ђошевић Идеал хуманог друштвеног поретка и антрополошке могућности
Вихрен Бузов "The collapse of Great Ideologies - Perspectives for the Future of Humankind"
Иван Младеновић Либертаријански патернализам
Миша Кулић Филозофија и неолибералне консеквенце стварања прекарног рада и културе
Зоран Видојевић Недостатак претпоставки за надмоћ историјског оптимизма
Горан Рујевић Оптимизам научне идеологије
- 01. 09. 2017. 16.00**
ПОПОДНЕВНА СЕСИЈА - Велика сала градске управе Зајечар
Зоран Аврамовић Демократија и људска права извори савременог песимизма
Драган Проле Кафкина антропологија неправде
Миланко Говедарица Контрапродуктивност неограниченог хуманизма
Владимир Вулетић Да ли смо свесни антропоцена?
Ристо Солунчев Оптимизам човека и песимизам надчовека
Вања Суботић Дихотомија урођено / стечено и чомскијанско схватање усвајања језика
Ања Цмиљановић Кантов оптимизам у филозофији историје
- 02. 09. 2017. 10.00**
ПРЕПОДНЕВНА СЕСИЈА - Велика сала градске управе Зајечар
Синиша Таталовић Можемо ли превладати глобалне сигурносне изазове?
Часлав Копривица Вјера, знање и срећа – на измаку. О троструком коријену модернога песимизма
Машан Богдановски Антички и модерни епистемолошки песимизам
Станко Благојевић Вавилонска јама и Пандорина соба – прилог критици антрополошког оптимизма и песимизма
Војислав Божичковић Објекти и мисли кроз време
Бранко Ромчевић Оптимизам контра-диспозитива (Агамбеново тумачење Фуцаултове биополитике)
Иван Нишавић Епикуров епистемолошки оптимизам

02. 09. 2017. 16.00 **ПОПОДНЕВНА СЕСИЈА - Велика сала градске управе Зајечар**
Александра Зорић и Слободан Перовић Симулације, модели и индукција у науци
Александар Добријевић Жан-Мари Гијо о хипотезама оптимизма, песимизма и равнодушности природе
Милијана Ђерић Право на живот: изазови утилитаризма преференција
Магдалена Стојмановић Хусерлов и Хајдегеров диспут – Оптимистичка очекивања из будућности или стална заглављеност у садашњости
Александар Остојић Фридрих Ниче - врхунац филозофског оптимизма
Јелена Мијић Детерминизам, могућност да се поступи другачије, и морална одговорност
Софија Мојсић Филозофско разматрање појма људске природе

03. 09. 2017. 10.00 **ПРЕПОДНЕВНА СЕСИЈА - Велика сала градске управе Зајечар**
Часлав Оцић Цивилизација: напредак или саморазарање
Драго Ђурић Милетски монизам
Лазар Петковић Да ли је психоанализа песимистичка?
Славиша Костић Анатеизам Ричарда Карнија
Александра Вучковић Квајнова дилема: натурализам наспрам емпиризма и реализам наспрам антиреализма
Милош Ковачевић Хијерархијска анализа личне аутономије и проблем манипулације

03. 09. 2017. 13.00 **ЗАВРШНА ДЕБАТА - Велика сала градске управе Зајечар**
Представљање Зборника излагања
17. Међународне филозофске школе Felix Romuliana 2016.

Мр Славиша Костић, религиолог
Гимназија “Патријарх Павле” у Београду

АНАТЕИЗАМ РИЧАРДА КАРНИЈА

Анатеизам ирског филозофа Ричарда Карнија тежи остварити рефлексију о могућем Богу након атеистичке критике традиционалног Бога онтотеологије. Следујући мисао Емануела Левинаса, Жака Дериде и Пола Рикера, он жели да направи мост између верника и атеиста тј. између филозофског пропитивања структуре егзистенције и религиозног повратка ка речи Божјој. Будући да долази из класичног католичког миљеа, у пресагледавању Бога као могућности, полази од библијске поруке да оно што је за нас немогућност јесте могуће пред Богом. У својој методи не искључује остале религије посебно давајући акценат на њихово потраживање правде и мира. Међутим, свакако најбитнији сегмент његове мисли јесте пролонгирање гостољубивости који подразумева следовање античко-библијском обрасцу разумевања гостољубља али и сагледавање танке линије између перцепције странца и непријатеља.

Jelena Mijić, истраживач saradnik
Institut za filozofiju Univerziteta u Beogradu

DETERMINIZAM, MOGUĆNOST DA SE POSTUPI DRUGAČIJE, I MORALNA ODGOVORNOST

Predmet rada je pojam moralne odgovornosti i izazovi koje pred njega postavlja naučni uvid u prirodu sveta, odnosno sa njim dovođena u vezu teza determinizma. S obzirom na tradicionalnu pretpostavku o povezanosti moralne odgovornosti i slobode volje, okosnicu rasprava čini problem kompatibilnosti slobode volje i determinizma, povodom kog filozofi brane sukobljene stavove.

Zauzimajući perspektivu ontološkog naturalizma prema kojoj naše ontološke obaveze zavise od trenutno prihvaćenih naučnih teorija, tezu kauzalnog determinizma pretpostavljamo kao potkrepljenu naukom. Takav stav će nam omogućiti da ispitamo perspektive za moralnu odgovornost, odnosno pokušamo da iznađemo rešenje u okviru scenarija u kom bi naša uobičajena shvatanja o moralnoj odgovornosti bila najugroženija.

Kao najsnažniji inkompatibilistički argument predstavljamo tzv. argument konsekvenci kojim se kauzalni determinizam sukobljava sa pojmom slobode volje shvaćene kao mogućnosti da se postupi drugačije, dovodeći je u pitanje kao iluzornu. Razmatramo alternativne načine razumevanja „mogućnosti da se postupi drugačije“, prevashodno pokušaj klasičnih kompatibilista koji su stremili pomirenju naučnog pogleda na svet i slobode volje. Pokazujemo da ne uspejaju da pruže zadovoljavajuću analizu, te teret dokaza i dalje lociramo na plećima kompatibilista.

Međutim, pozivajući se na tzv. frankfurtovske primere savremeni kompatibilisti smatraju da se spas nalazi u raskidu sa tradicijom, te moralnoj odgovornosti pristupaju s pretpostavkom da ona ne mora uključivati mogućnost da se postupi drugačije. Zadatak koji sebi postavljamo na ovom mestu je da razmotrimo da li je na taj način zaista otvoren nov put kojim se možemo kretati ka

pomirenju teorije i prakse? Odnosno, da li rasprave koje okružuju argument konsekvenci, u svetlu frankfurtofskih primera postaju irelevantne za razmatranja teorijske potkovanosti moralnih praksi?

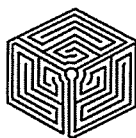
U zaključnom delu rada nastojimo da, držeći se naturalističke perspektive na koju smo se u radu obavezali, sumiramo rezultate razmatranja i procenimo kojim putem rasprave o moralnoj odgovornosti mogu dalje da se razvijaju. Naš cilj neće biti da izađemo sa konačnim rešenjem predstavljenih problema jer nam naša perspektiva to ne dopušta. Namera nam je da učinimo najviše što možemo, odnosno omeđimo prostor za buduće filozofsko manevrisanje u okviru naučne slike sveta.

Ivan Nišavić,

Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu

EPIKUROV EPISTEMOLOŠKI OPTIMIZAM

Za Epikura filozofija se sastoji iz tri dijela: fizika, „kanon“ i etika. Pod kanonom se podrazumijeva ono što mi sada zovemo epistemologijom, odnosno pitanja o mogućnostima i načinima sticanja saznanja o spoljašnjem svijetu. Što se njega tiče, odgovor na to pitanje nedvosmisleno je pozitivan, i u svom kanonu on smatra da je pronašao norme saznanja kao i adekvatan kriterijum istine. Saznajni optimizam koji mu pripisujemo u ovom kontekstu zasniva se na empirističkoj epistemologiji koju možemo podijeliti na dva dijela: (1) cjelokupno znanje dobijamo isključivo posredstvom čula i (2) tvrdnje da je svaki opažaj istinit. Da bismo imali potpun uvid u njegova saznajno-teorijska razmatranja, potrebno je osvrnuti se na njegovu fiziku, koju je preuzeo, uz djelimičnu doradu, od svog prethodnika Demokrita. Njegova nauka o prirodi priznaje postojanje samo atomima i praznini. Sve što mi vidimo, svijet oko nas, živa bića u njemu, kao i mi sami, jeste rezultat kretanja atoma i njihovog (slučajnog) sudaranja. Ako ovome dodamo još dvije ideje: da ništa ne može da nastane od ničeg i da ništa ne može da postane ništa, imamo pojmovni okvir za razmatranje nauke o prirodi. Ovaj pojmovni okvir je značajan i za epistemološka razmatranja. Naime, vidimo da se sve stvari, kao i živa bića, mijenjaju, rastu i razvijaju da bi na kraju propali i umrli. Mi se moramo osloniti na čulno opažanje da bismo uopšte bili u mogućnosti da nešto saznamo o svijetu. Dalje, Epikur insistira na tome da proces saznavanja nečeg što je nama nepoznato mora poći od nečeg što nam je poznato. Tako recimo na osnovu toga što opažamo da postoje stvari i da se kreću, možemo zaključiti da postoji prazan prostor koji omogućava to kretanje. Epikurova epistemološka razmatranja tiču se pronalaženja kriterijuma istine i tu čulno opažanje igra suštinsku ulogu. Naime, ono predstavlja, pored prolepsisa i osjećanja, osnovni kriterijum na osnovu kog mi znamo da li nešto jeste ili nije slučaj. Opažanje se odvija na taj način što nas „pogađaju“ slike (eidole) koje odašilju spoljašnja tijela. Naša čula su prijemčiva za primanje eidola, dok eidole zadržavaju relevantnu sliku predmeta koji ih odašilje. Iz te perspektive, sve ono što opažamo jeste upravo onakvo kakvo jeste, odnosno svaki naš opažaj je istinit. Svaki opažaj je pasivan, odnosno alogičan. Mi opažaju ne možemo ništa ni dodati ni oduzeti – i upravo u tome leži njegova istinitost. Tek u mislima je opažaju moguće dodati ili oduzeti nešto, te zbog toga nastaju pogreške u opažanju i zaključivanju. Tvrdnja da su svi opažaji istiniti je veoma jaka i smjela, te bi trebalo da se podrobnije analizira. Posebno ako imamo u vidu da često zapadamo u opažajne konflikte, poput nekih iluzija ili halucinacija. Ako imamo dva opažaja o istom predmetu koji su u suprotnosti jedan s drugim, očigledno je da oba ne mogu biti istinita. Stoga, ili moramo drugačije tumačiti pojam istinosti opažaja kod Epikura ili njegov epistemološki optimizam odbaciti kao neosnovan.

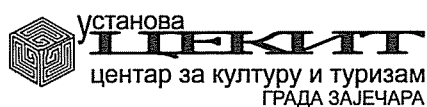

18. МЕЂУНАРОДНА ФИЛОЗОФСКА ШКОЛА

FELIX ROMULIANA

ЗАЈЕЧАР 31.08 - 03.09.2017.

Издавач

За издавача

Зоран Стаменковић

Уредник издања

Милош Петковић

Директор Школе

Слободан Дивјак

Секретар Школе

Бранка Вуковић

Компјутерска обрада

Мирољуб Мања Никић

Штампа

”Деркс“ Зајечар

Тираж:

150 примерака

Зајечар, август 2017. године

СР - Каталогизација у публикацији
- Народна библиотека Србије, Београд

572(048)

МЕЂУНАРОДНА филозофска школа Felix Romuliana (18 ; 2017 ; Зајечар)

Антрополошки и цивилизацијски оптимизам и/или песимизам : књига апстракта / 18. Међународна филозофска школа Felix Romuliana, Зајечар, 31.08-03.09.2017. ; Организатори Српско филозофско друштво, Институт за филозофију и друштвену теорију, Центар за културу и туризам "ЦЕКИТ" Зајечар ; [уредник издања Милош Петковић]. - Зајечар : ЦЕКИТ Центар за културу и туризам града Зајечара, 2017 (Зајечар : Деркс). - 25 стр. ; 24 cm

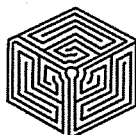
Текст ћир. и лат. - Тираж 150. - Стр. 3-4: Образложење теме Антрополошки и цивилизацијски оптимизам и/или песимизам / Миленко Бодин.

ISBN 978-86-88123-71-6

1. Српско филозофско друштво (Београд) 2. Институт за филозофију и друштвену теорију (Београд ; Нови Сад)

а) Антопологија - Апстракти

COBISS.SR-ID 242590476

18. МЕЂУНАРОДНА ФИЛОЗОФСКА ШКОЛА

FELIX ROMULIANA

ЗАЈЕЧАР 31.08 - 03.09.2017.

Установа

ЦЕКИТ

центар за културу и туризам
ГРАДА ЗАЈЕЧАРА